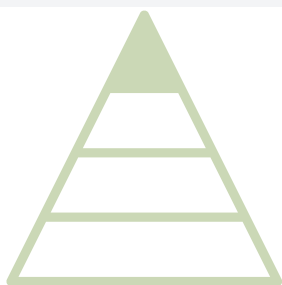

CZY NIEKTÓRE RODZAJE DOWODÓW SĄ LEPSZE NIŻ INNE?

Badacze wykorzystują różne rodzaje badań, aby odnieść się do różnych rodzajów pytań. Na przykład, jeśli badacz chce się dowiedzieć jak skuteczne jest leczenie w konkretnych warunkach, **randomizowane badanie kontrolowane** może być najbardziej odpowiednim sposobem na znalezienie wiarygodnej odpowiedzi. Jeśli jednak badacze chcą poznać dogłębnie informacje na temat tego co pacjentom się podoba i nie podoba w leczeniu, bardziej odpowiednie mogą być badania jakościowe.

Tradycyjnie w badaniach naukowych pewne metody uznaje się za „lepsze” niż inne lub przynajmniej za bardziej użyteczne w przypadku podejmowania decyzji w oparciu o dowody naukowe.

Listy metod uszeregowane pod kątem ich użyteczności nazywane są hierarchiami dowodów. Hierarchie dowodów najczęściej są przedstawiane graficznie jako piramida. W hierarchiach dowodów zazwyczaj na szczycie znajdują się **przeglądy systematyczne i metaanalizy**, następnie **randomizowane badania kontrolowane**, natomiast listy zamykają metody takie jak **opisy przypadków** oraz metody jakościowe, takie jak **wywiady i grupy fokusowe**. Często jeszcze niżej - dla podkreślenia znaczenia dowodów z badań - na samym dole piramidy umieszcza się artykuły redakcyjne, przeglądy narracyjne i opinie ekspertów.

Te hierarchie są właściwe do odpowiadania na pewne rodzaje pytań. Na przykład randomizowane badania kontrolowane są ogólnie **bardziej użyteczne** niż serie przypadków jeśli chodzi o podejmowanie decyzji klinicznych, ponieważ model takiego badania oznacza, iż jest mniej prawdopodobne, że będą miały na nie wpływ błędy i czynniki zakłócające. Jednak najistotniejszą rzeczą jest to, aby badanie zostało wykonane właściwie, a dobrze przeprowadzona seria przypadków może być dużo pewniejsza niż kiepsko przeprowadzone badanie kontrolowane.

Od niedawna badacze poruszający się w tematyce zdrowotnej stają się coraz bardziej krytyczni w stosunku do tradycyjnych hierarchii dowodów. Krytycy twierdzą, że kolejność tradycyjnego układu rodzajów dowodów jest niekoniecznie poprawna oraz że bezpośrednie porównywanie badań ilościowych i jakościowych, które prowadzą do bardzo odmiennych rodzajów stwierdzeń, nie jest pomocne. Co więcej, hierarchie dowodów mogą prowadzić do odrzucania wysokiej jakości dowodów, które pochodzą z innych źródeł, takich jak badania jakościowe.

Klasyfikacja **Oxford Centre for Evidence Based Medicine** przedstawia inne podejście, niż piramida siły dowodów. W zależności od rodzaju pytania (badawczego czy praktycznego) - np. o skuteczność interwencji, trafność testu diagnostycznego, efektywność badań przesiewowych - najlepszych odpowiedzi mogą dostarczać różne rodzaje badań, a ważnym kryterium jest rzetelność badania, a nie wyłącznie jego typ.

Dobrze przeprowadzone **przeglądy systematyczne i metaanalizy** są nadal uważane za „złoty” standard przy podejmowaniu decyzji, ponieważ biorą pod uwagę wszystkie dowody w danym temacie. Jednak powinniśmy pamiętać o znaczeniu zastosowania właściwego narzędzia do danego zadania; zamiast zawsze konkludować, że jeden rodzaj dowodów jest lepszy niż inny, dlatego powinniśmy się zastanowić nad tym:

- jakie jest pytanie badawcze?
- jaka metoda jest najbardziej odpowiednia, aby odpowiedzieć na to pytanie?
- jak dobrze przeprowadzono badanie?

